

I N G E B O E K T

Ontwikkeling van geletterdheid

Van Steensel, R. (2006). *Voor- en vroegschoolse stimuleringsactiviteiten en ontwikkeling van geletterdheid*. Amsterdam: Aksant.

Op geregelde tijdstippen woedt in de media een stevige discussie over de redenen waarom kinderen van allochtone herkomst het nog altijd beduidend slechter doen dan andere kinderen in het onderwijs. Eén van die steeds terugkerende redenen heeft te maken met de gebrekkige participatie van allochtone kinderen aan het kleuteronderwijs, waardoor die kinderen met een taalachterstand aan het lager onderwijs lijken te beginnen. Ook in Nederland is dit een punt waarop gehamerd wordt. Niet alleen in de media wordt dit argument van alle mogelijke kanten belicht, ook in wetenschappelijk onderzoek wordt nagegaan wat er nu precies van klopt en welke omstandigheden tot beter schoolsucces van allochtone leerlingen kunnen leiden.

Eén van die wetenschappelijke studies die haar licht hierover laat schijnen, is de promotiestudie van Roel van Steensel aan de Universiteit van Tilburg. Zijn studie gaat over de vraag in hoeverre deelname aan voor- en vroegschoolse activiteiten bijdraagt aan ontluikende en vroege conventionele geletterde vaardigheden van autochtone en allochtone kinderen. Van Steensel besteedt in het bij-

zonder aandacht aan de effecten van het gezinsgerichte programma 'Opstap (Opnieuw)', van activiteiten aangeboden in voorschoolse kindercentra als de peuterspeelzaal, en van de combinatie van beide soorten aanbod.

Het effect van deze stimuleringsactiviteiten tijdens de peuter- en/of kleuterperiode wordt ontleed in twee onderzoeksvragen:

- (1) In hoeverre is deelname aan stimuleringsactiviteiten van invloed op de geletterde ontwikkeling van kinderen, en is hierbij sprake van een verschil tussen gezinsgerichte en centrumgerichte activiteiten?
- (2) In hoeverre wordt de effectiviteit van gezinsgerichte en centrumgerichte activiteiten bepaald door enerzijds de kenmerken van de uitvoering van die activiteiten en anderzijds de gezinsachtergrond van de deelnemende kinderen?

Om deze vragen te beantwoorden, heeft Van Steensel gekeken naar de geletterde ontwikkeling van 116 kinderen, zowel autochtone als allochtone kinderen uit verschillende sociaaleconomische groepen. De

deelnemende kinderen waren verdeeld in vier groepen:

- (1) een groep kinderen die tussen het vierde en zesde levensjaar hadden deelgenomen aan het gezinsprogramma 'Overstap Opnieuw';
- (2) een groep kinderen die een voorschools kindercentrum hadden bezocht voordat ze startten in het Nederlandse basisonderwijs;
- (3) een groep kinderen die beide heeft gedaan;
- (4) een groep kinderen die geen van beide heeft gedaan.

De geletterde vaardigheden in kwestie werden vastgesteld aan de hand van rapportcijfers, toetsen en leerkrachtoordelen.

Welke antwoorden vindt Roel van Steensel met betrekking tot zijn onderzoeksvragen? Opvallend is dat deelname aan het gezinsprogramma 'Opstap Opnieuw' niet gerelateerd kan worden aan de geletterde ontwikkeling van de onderzoekskinderen. Centrumbezoek lijkt wel een invloed te hebben, maar al bij al een erg beperkte invloed. Een combinatie van centrumgerichte en gezinsgerichte activiteiten leidt tot iets hogere scores dan deelname aan één van deze type activiteiten, maar de verschillen blijken statistisch niet betekenisvol te zijn. Verrassend genoeg blijkt de nauwgezetheid waarmee en de omstandigheden waarin de activiteiten uitgevoerd werden ook geen statistisch betekenisvolle verschillen teweeg te brengen. De kinderen die deelnemen aan activiteiten in een centrum dat wat professioneler werkt, scoren wel wat hoger, maar dus niet significant hoger. Wat wel een impact blijkt te hebben, is de volwassene-kindratio. Kinderen die een centrum bezoeken waarin die ratio gunstig is (relatief weinig kinderen per volwassene) scoren beter dan kinderen die niet naar een peuterspeelzaal gaan.

Wat de geletterdheidsscores van allochtone kinderen betreft, vindt Roel van Steensel geen echte effecten van deelname aan een voorschools centrum van diezelfde kinderen.

Hij vindt wel indicaties dat centrumbezoek voor een deel van de kinderen effectief is, namelijk die kinderen die thuis relatief veel Nederlands taalaanbod krijgen. In elk geval effectiever dan voor kinderen waar thuis relatief weinig Nederlands wordt gesproken, alsook voor kinderen waar thuis wel veel Nederlands wordt gesproken maar die niet deelnemen aan centrumactiviteiten.

Ten slotte vindt de onderzoeker ook geen significante verbanden tussen het geletterde klimaat thuis en de effectiviteit van de stimuleringsactiviteiten. Roel van Steensel geeft toe dat het vinden van geen verbanden ook een gevolg kan zijn van de operationalisering van het onderzoek, met andere woorden hoe een en ander in kaart is gebracht. Ook andere methodologische problemen maken dat de lezer enige voorzichtigheid in de interpretatie van deze onderzoeksgegevens aan de dag moet leggen. De auteur zet deze bedenkingen ook netjes op een rijtje.

Maar al bij al zijn de resultaten van Van Steensels studie vrij teleurstellend voor beleidsmakers in Nederland (en Vlaanderen) die zoveel heil verwachten van voor- en vroegschoolse educatie. Verontrustend is dat allochtone kinderen die relatief weinig Nederlands taalaanbod krijgen thuis, niet echt profiteren van de stimuleringsactiviteiten aangeboden in het peuterdagverblijf. En de vraag dringt zich op in welke mate activiteiten in de kleuterklas een vergelijkbaar effect of, preciezer, het ontbreken van enig effect hebben? In de peuterspeelzaal profiteren enkel de kinderen die thuis al veel Nederlands aangeboden krijgen van de georganiseerde stimuleringsactiviteiten. Op deze manier wordt de kloof voor de echt zwaksten alleen maar groter. En dat is alvast een resultaat dat verder onderzoek rechtvaardigt.

Koen Van Gorp
koen.vangorp@arts.kuleuven.be